

**Ammatillisesti ohjatun nuorten
vertaisryhmätoiminnan kehittäminen erityisen tuen
tarpeessa oleville nuorille
03 / 2009 – 03 / 2014**

Kehittämishankkeen loppuraportti

Turussa 31.3.2014

Juho Lempinen
projektisuunnittelija

KOTA - Lasten ja nuorten hyvinvointi ry
Perhetalo Heideken
Sepänkatu 3
20700 Turku
www.kota.fi

Sisältö

1. Nuorten ryhmätoiminnan kehittämishanke	3
2. Hankkeen kehittämistarpeet	3
3. Hankkeen tavoitteet	5
4. Hankkeen tärkeimmät yhteistyökumppanit ja näiden roolit	6
4.1 Yhteistyötahot.....	6
4.2 Yhteistyön arviointi 2011 ja 2014	7
4.3 Espoon kehittämissyhteistyön arviointi.....	9
5. Hankkeen tuotokset.....	10
5.1 Ryhmätoiminnat hankekunnissa.....	10
5.2 Ryhmätoiminnan mallit ja työkalut	14
5.3 Ohjaajien osaamisen kehittäminen	15
5.4 Artikkelit, julkaisut ja seminaarit.....	15
6. Hankkeen tuloksia ja vaikutuksia	16
6.1 Tuloksia nuorille	17
6.2 Ryhmätoiminnan vaikutusmahdollisuudet	20
6.3 Tuloksia yhteistyökumppaneille	21
6.4 Tulosten ja vaikutusten arviointi sidosryhmäkyselyillä 2011 ja 2014.....	22
6.5 Tuloksia KOTA ry:lle	25
7. Hankkeen toiminnasta opittua.....	26
8. Hankkeen tulosten juurtuminen ja vakiintuminen.....	29
8.1 Hankkeen keskeinen anti.....	30

1. Nuorten ryhmätoiminnan kehittämishanke

KOTA - Lasten ja nuorten hyvinvointi ry toteutti maaliskuusta 2009 maaliskuuhun 2014 Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) tuella ”Ammatillisesti ohjatun vertaisryhmätoiminnan kehittämishanketta (2009 – 2011) ja jatkohanketta (2012-2013) erityisen tuen tarpeessa oleville nuorille”. Tässä loppuraportissa näitä hankkeita kuvaillaan yhtenä kokonaisuutena ja kutsutaan Nuorten ryhmätoiminta -hankkeeksi tai hankkeeksi.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää ammatillisesti ohjatun ryhmätoiminnan malli käytettäväksi erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten kasvun tukemiseen. Hanketta toteutettiin yhteistyössä Raision, Kaarinan ja Loimaan kaupunkien kanssa 2009-2013 sekä Uudenkaupungin ja Espoon kanssa 2012-2013. Työtapana oli koota kussakin yhteistyö kaupungissa moniammatillinen työryhmä toteuttamaan nuorten ryhmiä, joiden toimintaa ja yhteistyötä arvioimalla ja paikallisia yhteistyöverkostoja luomalla kehitettiin malleja ryhmätoiminnan toteuttamiseksi sekä kuntakohtaiset sovellutukset mallista.

Kuntakohtaisten mallien mukaisen ryhmätoiminnan, moniammatillisten työryhmien ja tukiverkostojen juurtuminen ja vakiintuminen hankekuntiin, ja niiden toivottava leviäminen myös laajempaan käyttöön, lisäävät erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten psykososiaalisen tukemisen käytäntöjä. Kun kunnissa on menetelmiä ja osaamista nuorten tukemiseen, näillä on mahdollisuus saada tarvitsemaansa palvelua oikea-aikaisesti. Tämän voi perustellusti olettaa lisäävän lasten, nuorten ja perheiden kokemaa hyvinvointia.

2. Hankkeen kehittämistarpeet

Hanke vastasi tarpeeseen luoda ja vakiinnuttaa työtapoja huolen kohteena ja tuen tarpeessa olevien nuorten elämänhallinnan tukemiseksi. Erityistä tarvetta on tunnettu ja tunnetaan edelleen kehittää ennaltaehkäiseviä ja avohuollollisia, nuorille suunnattuja, ryhmämuotoisia ja pitkäkestoisia palveluita. Nämä tarpeet ovat yhteneviä lastensuojelussa, opetuslalla ja nuorisotyössä, joten on perusteltua kehittää tarpeisiin vastaavia menetelmiä näiden alojen moniammatillisena yhteistyönä. Kehittämistarve oli yhteneviä vuonna 2008 voimaantulleen lastensuojelulain sekä selvitysten, tilastojen, kehittämisohjelmien ja kehittämishankkeiden kokemusten kanssa.

Hankesuunnittelu käynnistyi marraskuussa 2007 KOTA ry:n hallituksen ja työntekijöiden käytyä keskustelua erityissosiaalityöntekijä, tutkija, VTL Alpo Heikkisen kanssa. Tämä oli tutkimuksessaan ja Sosiaali- ja terveysministeriölle tehdyssä selvityksessä tuonut esille nuorille suunnattujen palveluiden pirstaleisuuden ja nuorille kohdennetun avohuollon palveluiden vähäisyyden. Selvityksen mukaan nuorten ongelmat kasautuvat, joten nuorta uhkaaviin riskeihin ja toisaalta nuoren kehitystä suojaaviin tekijöihin tulisi vaikuttaa yhtä aikaa. Intensiivisiä, pitkäkestoisia ja moniammatillisia nuorten avohuollon tukitoimia on kuitenkin varsin vähän tarjolla. Selvityksessä ehdotetaan, että nuorten avohuoltoon tulisi kehittää moniammatillinen hoidollisia, terapeutisia ja toiminnallisia menetelmiä yhdistävä intensiivimenetelmä, jolla vaikutettaisiin yhtä aikaa nuoren kotiin, kouluun ja vertaisryhmään.

Hankkeen taustaa ja tarpeita KOTA ry:n hallitus ja työntekijät selvittivät ennen hanketta ja sen alkuvaiheessa 2007 - 2009 perehtymällä lastensuojelulakiin sekä alaan liittyviin tilastoihin, tutkimuksiin, selvityksiin, kehittämishankkeisiin ja toimijoihin:

- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE (2008–2011)
- Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus (STM 2007)
- Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategia 2008–2011
- Stakes:n tuottamat tilastot lastensuojelun toimenpiteistä (2007)
- Heikki Waris-instituutin pääkaupunkiseudulla toteuttama lastensuojelun ryhmätoiminnan kehittämishanke (2002–2004)
- Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus VASSO:n Yhteinen lastensuojelu -hanke (2004–2006) sekä Lastensuojelun sijaishuollon kehittämishanke (2005–2007)
- Varsinais-Suomen lastensuojelun kehittämysyksikkö -hanke (2008 - 2009)
- REMONTTI – lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden uudistaminen Länsi-Suomessa -hanke (KASTE -ohjelma)
- Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n ja RAY:n Palveluohjaushanke (2004–2008) sekä Alueellinen nuorten tukihenkilöhanke TUEXI (2007–2010)

Talvella 2008 käydyissä keskusteluissa Varsinais-Suomen lastensuojelun kehittämysyksikkö -hankkeen kehittämispäällikön Outi Linnossuon kanssa kartoitettiin Varsinais-Suomen alueen lastensuojelun tilannetta ja paikallisia tarpeita sekä selvitettiin Nuorten ryhmätoimintahankkeen mahdollisia kuntakumppaneita. Alkuvuodesta 2008 KOTA ry:n toiminnanjohtaja kävi yhteistyökeskusteluita hankkeen kuntakumppaneiksi kiinnostuneiden kuntien kehittämistarpeista ja kehittämisen painopisteistä. Keskusteluita käytiin Loimaan sosiaalijohtajan ja nuorisosihteerin sekä Raision ja Uudenkaupungin perhepalveluiden johtavien sosiaalityöntekijöiden kanssa. Uudenkaupungin jäätyä hankeyhteistyöstä, vastaava keskustelu käytiin elokuussa 2008 Kaarinan perhepalveluiden johtajan ja johtavan sosiaalityöntekijän kanssa. Kaikissa yhteistyökunnissa tunnettiin tarvetta reagoida kasvaneisiin lastensuojelusijoitusten määriin, lisätä ja kehittää nuorille suunnattuja palveluita sekä muuttaa toiminnan painopistettä ennaltaehkäisevään, avoimuudolliseen ja ongelmiin varhaisessa vaiheessa reagoivaan suuntaan. Yhteistyö rakentui hankekuntien tarpeiden, kiinnostuksen, kehittämishalun ja resursoinnin varaan. KOTA ry:n omat kokemukset eri hankkeissa ja yhteistyöverkostoissa tukivat tarpeiden suuntaisen kehittämistoiminnan käynnistämistä, varsinkin kun yhdistyksellä oli pitkä ja laaja osaaminen ja kokemus toiminnallisten ryhmätyömenetelmien käytöstä erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja perheiden kanssa.

Näiden tarvekartoitusten pohjalta KOTA ry valmisteli hankesuunnitelman. Hankesuunnitelmaan pyydettiin ja saatiin puoltavat lausunnot Raision, Kaarinan ja Loimaan sosiaalilautakunnilta sekä Varsinais-Suomen lastensuojelun kehittämysyksiköltä. Hankesuunnitelman perusteella KOTA ry haki ja sai RAY:ltä rahoituksen ryhmätoimintahankkeelle 2009 - 2011. Hankkeen päättyessä edellä kuvatut tarpeet olivat edelleen olemassa. Hankkeen kokemukset kannustivat jatkamaan menetelmien ja työtapojen kehittämistä, juurruttamista ja levittämistä edelleen. Entisten yhteistyökumppaneiden (Raisio, Kaarina, Loimaa) lisäksi kehittämisyhteistyöhön lähtivät tarvekeskusteluiden perusteella uudet yhteistyökunnat Uusikaupunki ja Espoo. Vuonna 2011 KOTA ry haki ja sai RAY:ltä jatkorahoituksen, jonka avulla Nuorten ryhmätoiminnan kehittämishanke jatkui maaliskuuhun 2014 asti.

3. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päätavoitteena oli erityisen tuen tarpeessa tai lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevien lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukeminen, osallisuuden ja voimavarojen lisääminen, elämänhallinta ja parempi arki sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tähän päätavoitteeseen hankkeessa pyrittiin kehittämällä psykososiaalisen tuen menetelmiä ja toimintatapoja, jotka perustuvat lasten ja nuorten hyvinvoinnista vastaavien kunnan toimijoiden moniammatilliseen yhteistyöhön ja ovat mahdollisia juurruttaa pysyviksi toimintatavoiksi kunnissa. Hankkeessa kehitetyn ja levitetyn psykososiaalisen tuen menetelmä oli pitkäkestoinen ammatillisesti ohjattu nuorten vertaisryhmätoiminta.

Ensimmäinen hankekausi (2009 - 2011) keskittyi hankkeen yhteistyöverkoston rakentamiseen, moniammatillisten työryhmien ja tukiryhmien kokoamiseen, ryhmätoimintojen toteuttamiseen, toiminnan arvioimiseen ja edelleen kehittämiseen sekä toimijakumppaneiden osaamisen lisäämiseen. Jatkohanke (2012 - 2013) keskittyi toimintatapojen juurruttamiseen ja vakiinnuttamiseen hankkeen vanhoissa yhteistyökunnissa (Raisio, Kaarina, Loimaa), levittämiseen uusiin yhteistyökuntiin (Uusikaupunki, Espoo) sekä työmenetelmien ja materiaalien kehittämiseen. Hankkeen aikana ja varsinkin sen päätyttyä työtavoista ja toteutuksen kokemuksista tiedottaminen sekä käytäntöjen levittäminen mahdollistavat nuorten ryhmätoiminnan käyttöönottamisen yhtenä lasten, nuorten ja perheiden psykososiaalisen työn muotona.

Hankkeen osatavoitteet olivat:

- nuorten ammatillisesti ohjatun vertaisryhmätoiminnan kehittäminen käytettäväksi yhteistyökuntien psykososiaalisen tuen menetelmänä
- yhteistyökuntien moniammatilliseen yhteistyöhön perustuvien toimintatapojen kehittäminen
- yhteistyökuntien työntekijöiden osaamisen kehittäminen liittyen toiminnallisiin ryhmänohjausmenetelmiin sekä moniammatilliseen yhteistyöhön
- ryhmätoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten voimavarojen ja elämänhallinnan lisääntyminen
- kehitettyjen ryhmätoimintamallien ja menetelmien juurruttaminen ja vakiinnuttaminen Raisioon, Kaarinaan, Loimaalle ja Uuteenkaupunkiin sekä toiminnallisten ryhmätyömenetelmien soveltaminen Espoon Poijupuiston tarpeisiin sovelletusti

Hankkeen toteuttamisen aikana tavoiteltavina **lyhyen tähtäimen tavoitteina** olivat:

- tukea ryhmien toimintaan osallistuneita nuoria
- kehittää ryhmien toiminnan ohjaamiseen osallistuneiden kuntien työntekijöiden osaamista

Pitkän tähtäimen tavoitteina olivat:

- juurruttaa hankkeessa kehitettyjä työtapoja, toimintamalleja ja arviointikäytäntöjä kunkin yhteistyökunnan pysyviksi käytännöiksi
- levittää käytäntöjä myös hankkeen yhteistyökuntien ulkopuolelle

4. Hankkeen tärkeimmät yhteistyökumppanit ja näiden roolit

Hankkeen tärkeimmät yhteistyökumppanit olivat siihen osallistuneet kaupungit, niiden lasten ja nuorten hyvinvoinnista vastanneet toimialat ja niiden työntekijät niin hallinnon tasolla kuin ryhmätoiminnan ohjauksessakin. Raisio, Kaarina ja Loimaa olivat mukana hankkeessa tarvekartoituksesta alkaen ja hankkeen loppuun asti, vuodet 2009 - 2013. Uusikaupunki ja Espoo olivat mukana hankkeen käytäntöjen juurruttamis- ja levittämisvaiheessa 2012 - 2014.

Kuhunkin hankekuntaan koottiin eri hallintokunnista tukiryhmät, kunnan koosta riippuen niissä oli 3 - 15 jäsentä, jotka edustivat sosiaali-, opetus- ja nuorisopalveluja. Tukiryhmissä saattoi olla myös seurakunta, kuten Kaarinassa ja Uudessakaupungissa, tai kehittämishanke kuten Raisiossa. Tukiryhmissä oli edustettuina sekä johtotason että ohjaajatason työntekijöitä. Nämä tukiryhmät tukivat, koordinoivat ja seurasivat ryhmätoimintojen käynnistämistä ja sujumista ja tekivät päätöksiä kuntakohtaisista toimintatavoista.

Ryhmätoimintojen ohjaamista varten kussakin kunnassa koottiin moniammatillisia ohjaajatyöryhmiä, joihin kuului 1 - 5 työntekijää yhtä ryhmää kohden. KOTA:n työntekijät toimivat hankkeen aikana sekä tukiryhmissä että ohjaajaryhmissä eri tavoin eri kunnissa ja yhteistyön eri vaiheissa.

4.1 Yhteistyötahot

1. Raision kaupunki (2009 - 2014)

- perhepalvelut, nuorisopalvelut, opetuspalvelut: tukiryhmä, moniammatillinen ohjaajatyöryhmä, ryhmätoiminnan resurssointi
- ”Yhdessä oikeaan aikaan 2” -hanke: tukiryhmä, nuorten tunnistaminen
- KOTA:n työntekijät mukana kaikessa toiminnassa

2. Kaarinan kaupunki (2009 - 2014):

- perhepalvelut, nuorisopalvelut, opetuspalvelut: tukiryhmä, moniammatillinen ohjaajatyöryhmä, ryhmätoiminnan resurssointi
- Kaarinan ja Piikkiön Seurakunnat: tukiryhmä, moniammatillinen ohjaajatyöryhmä, ryhmätoiminnan resurssointi (tilat); Kaarinan seurakunta mukana yhteistyössä 2009 - 2012
- KOTA:n työntekijät mukana tukiryhmässä 2009 - 2014, ohjaajatyöryhmissä ohjaajina 2009 - 2011 (seikkailutoimintojen ohjauksessa 2013 kesään asti), ohjaajatyöryhmien tukena tarpeen mukaan hankkeen loppuun asti

3. Loimaan kaupunki (2009 - 2014):

- nuorisotoimi: tukiryhmä, ryhmätoiminnan toteuttaminen, nuorten tunnistaminen
- opetustoimi: nuorten tunnistaminen

4. Espoo kaupunki (2012 - 2014):

- Poijupuiston lastensuojelupalvelut; Tehostettu perhetyö ja Sijaishuollon sosiaaliohjaus: asiakasperheiden tunnistaminen ja tuki, toiminnan toteutus ja kehittäminen
- KOTA:n työntekijät mukana kaikessa toiminnassa

5. Uusikaupunki (2012 - 2014):

- sosiaali- ja terveystalvet, nuoriso- ja liikuntatalvet, seurakunta: ryhmätalvetn toteuttaminen ja tuki
- KOTA:n työntekijät mukana ryhmätalvetn tukiryhmässä, koulutus ja konsultaatio ohjaajille

6. Kouluttaja ja konsultti KM Marja Kiijärvi-Pihkala

- tuki arviointimenetelmien kehittämislle
- kolme kehittämisl- ja konsultaatiopäivää

7. Tutkija, VTL Alpo Heikkinen:

- asiantuntijayhteistyö nuorten ryhmätalvetn ja interventio-ohjelmien tulosten tutkimustyössä

8. Kuntoutussäätiön ARTSI-projektin:

- yhteistyö sidosryhmäkyselyn toteuttamisessa syksyllä 2013

9. Hankkeen ohjausryhmä (2009 - 2011)

- hankekehittämisen tuki
- KOTA ry:n varapuheenjohtaja, jäsenet Kaarinasta, Raisiosta ja Loimaalta sekä Remontti-hankeesta

4.2 Yhteistyön arviointi 2011 ja 2014

Hankkeessa tehtyä yhteistyötä arvioitiin kahden sidosryhmäkyselyn avulla. Toinen toteutettiin RAY:n toimeksiannosta talvella 2010 - 2011 ja toinen KOTA:n toimesta tammikuussa 2014.

RAY:n sidosryhmäkysely

KOTA ry:n Nuorten ryhmätalvetnhankeesta tehtiin talven 2010–2011 aikana ulkoinen arviointi, jonka toteutti RAY:n toimeksiannosta Net Effect (nykyinen Ramboll Management). Arviointi kohdennettiin RAY:n rahoittamieen hankkeisiin, joilla on yhteneväiset tavoitteet KASTE-ohjelman kanssa. Arviointiin kuului Nuorten ryhmätalvetnhankeeseen sidosryhmäkysely. Siihen vastasi 14 henkilöä, joista suurin osa oli hankkeen kuntakumppaneiden työntekijöitä. KOTA ry:n hanke sai seuraavia tuloksia asteikolla 1-5.

• Yhteistyön aktiivisuus on satunnaista - erittäin aktiivista	ka. 3,7
• Luottamusta välillämme on vähän - paljon	ka. 4,1
• Yhteistyön vastavuoroisuus: yksipuolista - aktiivista	ka. 3,8
• Yhteistyöstä on minulle hyötyä vähän - erittäin paljon	ka. 4,1
• Hanke täydentää omaa ja organisaation osaamista	ka. 3,6

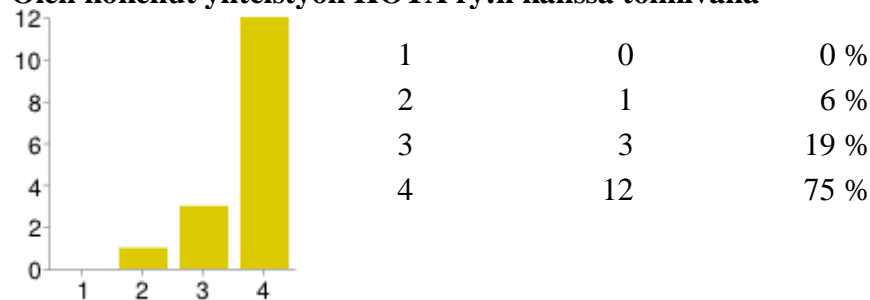
(Terävä, Lähteenmäki-Smith & Eronen 2011. Kaste-järjestöhankeiden arviointi. RAY:n rahoittamat hankkeet kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishjelman toteuttajina. Avustustoiminnan raportteja 27. Raha-automaattiyhdistys.)

KOTA ry:n sidosryhmäkysely

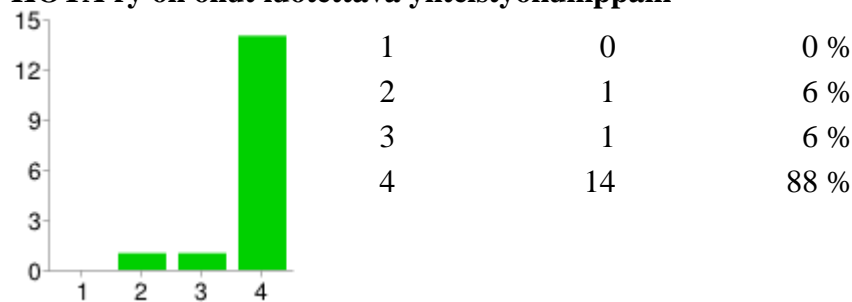
Tammikuussa 2014 KOTA toteutti sidosryhmäkyselyn, joka lähetettiin 32 yhteistyössä mukana olleelle Rasion, Kaarinan, Loimaan ja Uudenkaupungin työntekijöille. Kyselyyn vastasi 16 työntekijää, joista 11 oli toiminut ohjaajana yhdessä tai useammassa ryhmässä. Kyselyssä pyydettiin arvioita hankkeen yhteistyöstä, tuloksista, vaikutuksista nuoriin ja vakiintumisesta.

Sidosryhmäkyselyssä kysyttiin vastaajien käsityksiä yhteistyön toimivuudesta, luotettavuudesta ja hyödyllisyydestä sekä hankkeeseen liittyvästä tiedottamisesta. Kysymystyyppinä oli väitelause, johon otettiin kantaa asteikolla 1 - 4 (1 = Eri mieltä, 2 = Osittain samaa mieltä, 3 = Enimmäkseen samaa mieltä, 4 = Täysin samaa mieltä)

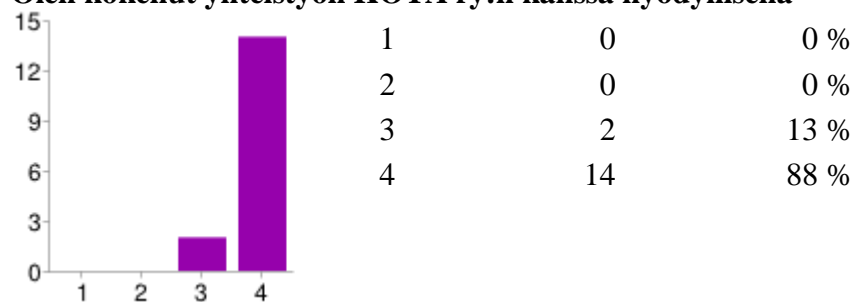
Olen kokenut yhteistyön KOTA ry:n kanssa toimivana

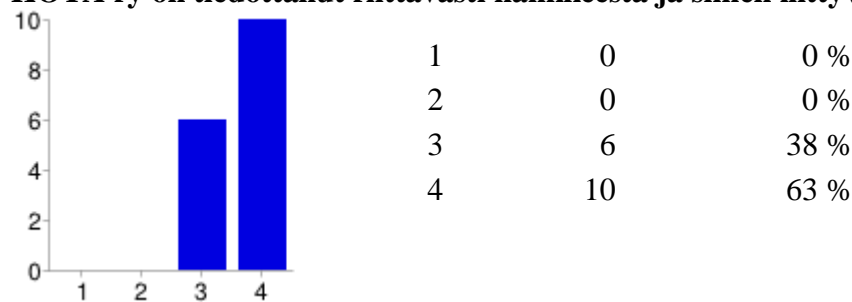
KOTA ry on ollut luotettava yhteistyökumppani

Olen kokenut yhteistyön KOTA ry:n kanssa hyödyllisenä

KOTA ry on tiedottanut riittävästi hankkeesta ja siihen liittyvistä asioista

KOTA ry:n kanssa tehtävän yhteistyön laatu arvioitiin hyväksi tai erittäin hyväksi. Yhteistyön toivottiin jossain muodossa jatkuvan hankkeen jälkeenkkin, tarpeena mainittiin toiminnallisten menetelmien ja ryhmätoiminnan ohjaamisen kouluttaminen ja kursittaminen, erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa työntekijöiden vaihtuvuus vaarantaa osaamisen siirtymisen kunnan sisällä ja samalla ryhmätoiminnan toteuttamisen.

”Hankkeen tavoitteet ovat kunnassa toteutuneet, kuntaan on luotu ja juurrutettu toimiva nuorten ryhmätoiminnan malli. Ryhmä jatkaa toimintaansa vuosittain jo ilman KOTA ry:n työpanosta. Mallia ei olisi saatu kuntaan luotua ilman KOTA ry:n mallinnusta, tukea ja koordinointia.”

Kuntien ja KOTA:n yhteistyön haasteiksi hankkeen toteuttamisen aikana arvioitiin toimijoiden ja KOTA:n sijainti eri paikkakunnilla ja yhteisen ajan löytäminen toiminnan suunnitteluun. Muuten yhteistyön haasteina nimettiin lähinnä hankeyhteistyön loppumisesta aiheutuvat haasteet: mistä, miten ja millä kustannuksilla löytää vastaavankaltaista osaamista, jota KOTA on hankkeen aikana edustanut ja miten turvata toimintatapojen juurtuminen kehittämishankkeen päättyessä.

”Yhteistyö kuitenkin meidän kunnassamme onnistui kiitettävästi ja loi pohjaa yhteistyölle myös ryhmätoiminnan ulkopuolella. Moniammatillisen ohjaajaryhmän hyödyntäminen ryhmätoiminnassa oli yksi sen tärkeimmistä elementeistä, josta myös jatkossa halutaan pitää kiinni.”

4.3 Espoon kehittämissyhteistyön arviointi

Espoon poijupuiston toiminnallisten työmenetelmien kehittämisprosessin loppuarvioinnissa todettiin KOTA:n ja Poijupuiston yhteistyöstä seuraavaa:

- luotettavaa
- KOTA:n työntekijöiden rauhallisuus ja varmuus
- on opittu pienten asioiden merkitys yksittäisissä perhetapaamisissa ja koko prosessissa
- kokonaisvaltaisen työotteen oppiminen on mahdollistanut omien ja työryhmän kykyjen sanallistamisen ja näkyväksi tekemisen
- on kehitetty uudenlainen tapa tehdä perheitä tukevaa työtä
- KOTA on antanut arvokasta palautetta Poijupuiston työyhteisön osaamisesta
- pitkäjänteinen prosessi
- peruuntuneista perhepäivistä johtunutta turhautumista on voitu käsitellä yhdessä KOTA:n kanssa
- KOTA:n työntekijät ovat ymmärtäneet Poijupuiston työn ja prosessit ja päässeet hyvin mukaan asiakasperheiden tarpeisiin
- yhteistyö on perustunut kumppanuudelle ja asiantuntemuksen vaihtoon
- yhteistyö on lisännyt uskoa kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön mahdollisuuksiin

5. Hankkeen tuotokset

RAY avusti hanketta yhteensä 420 000 eurolla (270 000 vuosina 2009 - 2011 ja 150 000 vuosina 2012 - 2013). RAY-avustuksen mahdollistamana hankkeessa toimi maaliskuusta 2009 - maaliskuuhun 2014 pääosin kaksi KOTA ry:n projektisuunnittelijaa kehittämis-, juurruttamis- ja levittämistyössä. Projektityöntekijöiden osaaminen koostui pitkästä kokemusta nuorten ryhmien ohjaamisessa, seikkailukasvatuksen menetelmien soveltamisessa sekä nuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa. Tätä osaamista käyttämällä ja jakamalla sitä yhteistyökumppaneille, hankkeessa saavutettiin seuraavia tuloksia:

- ryhmätoiminnot hankekunnissa
- ryhmätoiminnan mallit ja toteutuksen työkalut
- yhteistyökuntien työntekijöiden osaamisen kehittyminen
- artikkelit ja julkaisut
- seminaarit ja koulutukset

5.1 Ryhmätoiminnot hankekunnissa

Hankkeen keskeisenä toimintamuotona oli pitkäkestoisten ryhmäprosessien ohjaaminen tuen tarpeessa oleville nuorille Raisiossa, Kaarinassa, Loimaalla ja Uudessakaupungissa - Espoossa toteutettiin pitkän ryhmätoiminnan sijaan paikalliseen tarpeeseen paremmin sopivia toiminnallisia perhepäiviä. Toiminnasta saatuja kokemuksia arvioimalla kuvattiin toteutuksen prosesseja, tunnistettiin lupaavia käytäntöjä, kehitettiin menetelmiä ja työkaluja sekä laadittiin paikallisia toimintamalleja. Tämä tehtiin KOTA:n ja kunkin yhteistyökumppanin kiinteässä vuorovaikutuksessa ja näin luotiin paikallisia tapoja toteuttaa toimintaa ja juurruttaa toiminta vakiintuneeksi työtavaksi.

Ryhmätoimintoja toteutettiin kussakin kunnassa moniammatillisena yhteistyönä. Toiminnan tukiryhmissä oli edustajia sosiaali-, opetus- ja nuorisopalveluista niin johto- kuin työntekijätasoltaakin päättämässä toiminnasta ja tukemassa ja koordinoimassa sitä. Myös itse ryhmätoimintaa ohjasivat moniammatilliset ohjaajatyöryhmät.

KOTA:n ja yhteistyökumppaneiden yhteistyöllä hankkeessa toteutettiin yhteensä **16 pitkäkestoista ryhmätoimintaa**, joiden ohjaamiseen osallistui **24 ohjaajaa** yhteistyökunnista. Ryhmiin osallistuneet nuoret olivat iältään **12 - 16 -vuotiaita**, yhteensä ryhmätoimintoihin osallistui **116 nuorta**, joista tyttöjä 42 ja poikia 74. Espoon Poijupuistossa järjestettiin **2 perhepäivää**, joihin osallistui lapsia, nuoria ja aikuisia yhteensä **9 perheestä**.

1. Raisio

Raisiossa hankkeen ensimmäisen vaiheen (2009 - 2011) keskeisenä yhteistyökumppanina oli perhepalveluyksikkö, muita yhteistyötahoja olivat opetuspalvelut ja nuorisopalvelut. Ensimmäinen ryhmätoiminta oli kokonaan suunnattu lastensuojelun asiakkuuden perusteella valituille nuorille, toisessa ryhmätoiminnassa oli ennaltaehkäisevämpi valintaperuste. Ensimmäisessä vaiheessa ryhmätoimintojen ohjaamiseen osallistui perhepalveluiden avoimuuden ohjaaja sekä kaksi KOTA ry:n projektisuunnittelijaa.

Hankkeen toisessa vaiheessa (2012 - 2013) yhteistyöverkosto laajeni kahden ensimmäisen ryhmän kokemusten perusteella: kolmannen ryhmätoiminnan tarpeiden tunnistamiseen, nuorten valintaan ja ryhmätoiminnan ohjaamisen tukemiseen osallistuivat perhe-, opetus- ja

nuorisopalvelut sekä ”Yhdessä oikeaan aikaan” -hankkeen perhekuraattori. Ryhmätoimintaa toteuttivat KOTA ry:n projektisuunnittelija sekä Raision kaupungin nuorisotyöntekijä, koulun yhteisöpedagogi ja alakoulun erityisopettaja.

Kaikkiaan Raisiossa toteutettiin 2009 - 2013 yhteensä **3 ryhmätoimintaa** kaikkiaan **19:lle nuorelle**, joista 3 tyttöä ja 16 poikaa Ryhmien ohjaamisessa oli mukana KOTA:n ohjaajien lisäksi **4 ohjaajaa**.

Ryhmät Raisiossa 2009 - 2013	Ryhmän toteutus
Kotaryhmä, toukokuu - lokakuu 2009	5 lastensuojelun perusteilla valittua 14-17 -vuotiasta tyttöä ja poikaa; ryhmän toiminta lopetettiin 7 tapaamisen jälkeen; vaikeuksia ryhmän kokoamisessa ja nuorten sitoutumisessa
Kotaryhmä II, helmikuu 2010 - joulukuu 2011	6 lastensuojelussa ja koulussa tunnetun huolen perusteella valittua 12-13 -vuotiasta poikaa, joista 4 jatkoi ryhmän loppuun asti; ryhmä alkoi poikien ollessa alakoulussa ja päättyi näiden ollessa yläkoulussa; 74 tapaamista (pisin ryhmä hankkeessa); Arjen hallinnan työkirjan ja Havainnoivan arvioinnin kehittäminen
Kotakerho, lokakuu 2012 - lokakuu 2013	7 koulussa, lastensuojelussa ja nuorisotyössä tunnetun huolen perusteella valittua 12-vuotiasta poikaa; ryhmän erityisenä tavoitteena oli tukea erityisnuorten siirtymistä yläkouluun; 39 tapaamista

2. Kaarina

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa 2009 -2011 ryhmätoimintaa toteuttamaan koottiin moniammatillinen ohjaajaryhmä, jossa KOTA ry:n kahden työntekijän lisäksi työskenteli eri ryhmissä yhteensä kolme ohjaajaa perhepalveluista, kaksi nuorisotyöntekijää ja kaksi seurakuntien työntekijää. Ensimmäisen kolmen ryhmän jälkeen eli 2011 syksystä alkaen Kaarinan työntekijät vastasivat ryhmätoimintojen ohjauksesta ilman KOTA:n työntekijöiden jatkuvaa osallistumista, projektityöntekijöiden toimiessa tarvittaessa seikkailuohjaajina sekä ohjaajatyöryhmän tukena. Nuorten ryhmätoiminnan tukena oli ohjausryhmä, jossa oli edustajia perhe-, nuoriso- ja opetuspalveluista sekä seurakunnista, KOTA:n työntekijät osallistuivat myös ohjausryhmän työhön.

Kaarinaassa toteutettiin erittäin merkittävä määrä ryhmätoimintaa hankkeen aikana, **ryhmiä oli kaikkiaan 10**, joista kaksi jatkuu 2014 kesään asti. Ryhmätoiminnoissa työskenteli **ohjaajia kaikkiaan 14**. Ryhmissä oli 12-16 -vuotiaita **nuoria 78** (33 tyttöä, 45 poikaa). Hankkeen päättyessä moniammatillisesti toteutettava nuorten ryhmätoiminta oli vakiintunut Kaarinaan käytettäväksi erityisesti harrastamattomien, hiljaisten ja syrjään jäävien nuorten tukemiseen.

Ryhmät Kaarinassa 2009 - 2014	Ryhmän toteutus
Mieskerho, lokakuu 2009 - kesäkuu 2010	7 yläkoululaista poikaa; 33 tapaamista
Pipo-ryhmä, syyskuu 2010 - kesäkuu 2011	8 yläkoululaista poikaa; 35 tapaamista
Vaaleanpunaiset Pantterit, syyskuu 2010 - kesäkuu 2011	8 yläkoululaista tyttöä; 36 tapaamista
Piikkiön Sonnit, lokakuu 2011 - toukokuu 2012	8 yläkoululaista poikaa; viikoittaiset tapaamiset
Kaarinan Poikaryhmä, lokakuu 2011 - toukokuu 2012	7 yläkoululaista poikaa; viikoittaiset tapaamiset
Piikkiön tyttöryhmä, lokakuu 2012 - kesäkuu 2013	9 yläkoululaista nuorta; viikoittaiset tapaamiset
Kaarinan tyttöryhmä, lokakuu 2012 - kesäkuu 2013	8 yläkoululaista nuorta; viikoittaiset tapaamiset
Kaarinan poikaryhmä, lokakuu 2013 -	8 yläkoululaista nuorta; viikoittaiset tapaamiset
Kaarinan tyttöryhmä, lokakuu 2013 -	8 yläkoululaista nuorta; viikoittaiset tapaamiset
Piikkiön poikaryhmä, lokakuu 2013 -	7 yläkoululaista nuorta; viikoittaiset tapaamiset

3. Loimaa

Loimaan kehittämissyhteistyössä oli keskeisessä asemassa nuorisotoimi, jolla oli tarpeena kehittää säännöllistä ryhmätoimintaa harrastamattomille alakoululaisille. Loimaalla oli kehitetty harrastuskysely, jota hankkeessa kehitettiin edelleen vapaa-aikakyselyksi tuen tarpeessa olevien lasten tunnistamisen avuksi. Vapaa-aikakyselyn avulla tunnistettiin nuoria paitsi ryhmätoimintaan myös ohjattavaksi muun tuen pariin. Ryhmiä hankkeessa toteutettiin kaksi: KOTA:n työntekijät toimivat ensimmäisessä ryhmässä ohjaajina yhdessä nuorisotyöntekijän kanssa, toisessa ryhmässä toimintaa ohjasi kaksi Loimaan työntekijää KOTA:n työntekijöiden vetäessä ryhmälle tarvittaessa seikkailu- ja leiritoimintaa ja toimiessa ohjaajien tukena tarvittaessa.

Kaikkiaan Loimaalla toteutettiin siis kaksi vapaa-aikakyselyä ja **2 ryhmää**. Ryhmiin osallistui yhteensä **13 nuorta**, 6 tyttöä ja 7 poikaa. toimintoja ohjasi yhteensä **3 ohjaajaa** Loimaan nuorisotoimesta.

Ryhmät Loimaassa 2009 - 2012	Ryhmän toteutus
Teho-ryhmä, joulukuu 2009 - kesäkuu 2010	7 tyttöä ja poikaa 12-13 -vuotiaita; 24 tapaamista; ryhmä jatkoi neljän nuoren kerhona vielä helmikuuhun 2011 asti
Team Simot, tammikuu 2011 - toukokuu 2012	6 tyttöä ja poikaa, tapaamisia 2-3 / kk

4. Uusikaupunki

Uudessakaupungissa koottiin vahva moniammatillinen tukiverkosto vuoden 2012 aikana, mutta ryhmätoiminta käynnistyi vasta helmikuussa 2013. KOTA:n työntekijät välittivät omaa ja hankkeen muissa yhteistyökunnissa kartutettua kokemusta ryhmätoiminnan toteuttamisesta tukiryhmään sekä antoivat materiaali-, koulutus- ja konsultaatioapua ja tukea ohjaajille ryhmätoiminnan käynnistyttyä.

Uudessakaupungissa toteutettuun **1 ryhmätoimintaan** osallistui **6 nuorta**, sitä toteutti **3 ohjaajaa** perhepalveluista, seurakunnasta ja nuorisotoimesta.

Ryhmä Uudessakaupungissa 2013	Ryhmän toteutus
Poikaryhmä, helmikuu - joulukuu 2013	6 nuorta 13-vuotiaita; viikoittaiset tapaamiset

5. Espoo

Espoossa yhteistyökumppanina oli Poijupuiston lastensuojelupalvelut ja erityisesti Tehostetun perhetyön ja Sijaishuollon sosiaaliohjauksen tiimit. Yhteistyö käynnistyi vuoden 2012 alussa, jolloin tarpeiksi määriteltiin:

- toiminnallisen ja seikkailukasvatuksellisen työotteen kehittäminen Poijupuistoon
- asiakasperheiden yhteisen Perheiden toimintapäivän mallinnus

Tavoitteiksi määriteltiin:

- työntekijöiden osaamisen lisääminen
- toiminnallisuuden kytkeminen osaksi nuorten ja perheiden kanssa tehtävää työtä
- ideoiden ja vinkkien saaminen nuorten ja perheiden kanssa toimimiseen
- Perheiden toimintapäivän valmistelu ja suunnittelu, asiakasperheiden osallistaminen työskentelyyn, päivän toiminnallinen toteutus, päivän arviointi
- toimintatavan mallinnus ja perhepäivän juurruttaminen osaksi Poijupuiston asiakastyötä
- yhteistyön aikana lisätavoitteeksi määriteltiin myös Poijupuiston käytössä olevan mökkipaikan käytettävyyden kehittäminen luonto- ja seikkailutoimintaan

Toteutustapana oli järjestää Poijupuiston tiimeille koulutuspäivä seikkailutoiminnasta ja sitä refleктоimalla toteuttaa KOTA:n ja Poijupuiston yhteistyönä kolme Perheiden toimintapäivää ja reflektoida niitä siten, että Poijupuiston tiimien vastuu päivien toteutuksesta lisääntyisi prosessin aikana. Lisäksi prosessiin liitettiin KOTA:n ja Poijupuiston työntekijöiden yhteisiä koulutuksellisia ja konsultoivia tapaamisia työn viitekehyksistä ja työtavoista.

Prosessin aikana toteutui yhteensä 18 KOTA:n ja Poijupuiston yhteistä tapaamista:

- seikkailu- ja luontotoiminnan suunnittelu, toteutus ja reflektio 3 tapaamista
- 2 Perheiden toimintapäivää sekä 2 toimintapäiviin valmistavaa perhetapaamista (yksi toimintapäivä ei toteutunut)
- 2 toimintapäivien suunnittelutapaamista ja 1 toimintapäivän reflektiotapaaminen
- 3 kehittämistapaamista
- 4 prosessin suunnittelu- ja arviointitapaamista
- 1 loppuarviointitapaaminen

Poijupuiston ja KOTA:n yhteiseen asiakasperheiden luonto- ja seikkailutoiminnan kehittämissuunnitelmaan osallistui Poijupuistosta 18 työntekijää (Tehostetun perhetyön ja Sijaishuollon sosiaalihoitajien tiimit, tiimien esimiehet, perhetyön asiantuntija, yksikön johtaja). Ensimmäiseen Perheiden toimintapäivään osallistui 5 ja toiseen 4 perhettä, yhteensä aikuisia, lapsia ja nuoria 9 perheestä.

5.2 Ryhmätoiminnan mallit ja työkalut

Hankkeessa tuotettiin ryhmätoimintojen kokemusten perusteella ryhmätoiminnan malli, joka on levitettävä ja sovellettava kuvaus ryhmätoiminnan toteuttamisesta. Ryhmätoiminnan mallista laadittiin kuntakohtaisia versioita, joissa huomioidaan kunkin kunnan erityiset resurssit, yhteistyömahdollisuudet ja vastaavat käytännöt.

Toimintamallissa kuvataan:

- ryhmätoiminnan perustaa (ohjaajat, osaaminen, teoreettiset ja toiminnalliset viitekehykset, rakenteet, resurssit jne.)
- ryhmätoiminnan prosessia (moniammatillinen yhteistyö, toteutuksen koordinointi, nuorten tunnistaminen ja valinta, ryhmän toiminnan sisällöt ja työtavat, dokumentointi, kokemuksiin perustuvat lupaavat käytännöt jne.) sekä
- tulosten, hyötyjen ja muutosten kuvaamista ja ennakoitua seurannan ja arvioinnin avulla (kokemusten, havaintojen ja palautteen keräämisen työmenetelmät jne.)

Hankkeen ryhmätoimintojen sekä KOTA:n ja yhteistyökumppanien aikaisempien kokemusten ja osaamisen perusteella tuotettiin työkaluja ja materiaaleja auttamaan ryhmäprosessien toteuttamista ja arviointia. Näitä ovat esimerkiksi:

- vapaa-aikakysely
- motivoiva alkuhaastattelu
- ryhmäpäiväkirja
- työryhmäreflektion muistilista
- toiminnalliset ohjelmat (harrastuskokeilut, kotipesätapaamiset, seikkailut ja leirit)
- Arjen hallinnan työkirja ja keskusteluteemat
- nuorten itsearviointityökalu
- havainnoivan arvioinnin työkalu ohjaajille

Malleja ja materiaaleja käytettiin tietenkin eri tavoin eri ryhmissä ja erityisesti Kaarinassa ohjaajatyöryhmät kokosivat omat materiaalipankkinsa. Uudessakaupungissa mallit ja materiaalit auttoivat ryhmäprosessin käynnistämistä merkittävästi alkuvuodesta 2013.

5.3 Ohjaajien osaamisen kehittäminen

Ryhmätoiminnan ohjaajien osaamista kehitettiin yhteistoiminnallisen ja kokemuksellisen oppimisen keinoilla. Kehittäminen tähtäsi ryhmänohjaus- ja menetelmäosaamisen sekä moniammatillisen yhteistyöosaamisen lisäämiseen ja vahvistamiseen. Kunkin ohjaajatyöryhmän kukin jäsen toi ryhmään oman osaamisensa ja omat kokemuksensa, joita ryhmässä jaettiin ja otettiin käyttöön nuortenryhmissä. Seikkailukasvatuksen, ryhmätoiminnan ja kohtaamisen asiantuntijana KOTA:lla oli tässä tietenkin erityinen vastuu, mutta kehittymistehtävänä kussakin ohjaajatyöryhmässä oli pyrkiä riippumattomuuteen KOTA:n osaamisesta, minkä arvioitiin parhaiten tukevan uuden osaamisen juurtumista ohjaajien omaksi osaamiseksi ja heidän organisaatioidensa osaamispääomaksi. Ohjaajien osaamisen kehittäminen noudatti siis samaa yhdessä tekemisen, kokemisen ja oppimisen ajatusta kuin nuorten ryhmätoimintakin. Vastaavasti KOTA:n rooli tässä oli samalla tavoin tukeva, kannustava ja rinnalla kulkeva kuin ohjaajan rooli nuorten ryhmässä.

Ryhmäprosessien myötä tapahtuvan oppimisen lisäksi järjestettiin muutamia menetelmiin perehdyttäviä koulutustilaisuuksia:

- Kaarinan ja Raision kaupunkien ohjaajien (1 Raisiosta, 3 Kaarinasta) seikkailutoimintakoulutus 24.11.2009 (kaupunkiseikkailu, melonta, maastoruanlaitto, köysi- ja kalliotoiminta)
- Kaarinan ryhmätoiminnan ohjaajien (5) seikkailutoimintakoulutukset (2) syksyllä 2012 (GPS:n käyttö, Geokätkentä)
- lisäksi kuntakohtaisesti järjestettiin tarpeen mukaan koulutuksellisia palavereita

Espoon Poijupuiston lastensuojelupalveluiden luonto- ja seikkailukasvatustoiminnan ja Perheiden toimintapäivien kehittämisen prosessiin kuului 18 tapaamista.

5.4 Artikkelit, julkaisut ja seminaarit

Hankkeen aikana tuotettiin seuraavat artikkelit ja julkaisut:

- Lempinen Juho: ”Nuorten arki hallintaan seikkailukasvatuksella” Suomen Sosiaalipedagoginen Seura ry:n ”Sosiaalipedagoginen aikakauskirja - Vuosikirja 2010”
- KOTA ry:n 20-vuotisjulkaisussa KOTA-viesti (15.9.2011) laaja katsaus Nuorten Ryhmätoimintahankkeeseen, ryhmätoimintoihin ja niiden perusteluihin
- Lastensuojelun keskusliiton ”Lasten Maa” -lehti (6-7; 2013): juttu Kaarinan ryhmätoiminnan vaikutuksista nuoriin

Nuorten ryhmätoimintahanketta ja sen tuloksia esiteltiin valtakunnallisissa ja alueellisissa seikkailukasvatusalan tapahtumissa:

- työpaja Valtakunnallisilla Seikkailukasvatuspäivillä Mikkelissä 21.-22.1.2010: ”Seikkailukasvatus nuorten elämän- ja arjenhallinnan oppimisen tukena”; Juho Lempinen (KOTA ry)
- työpaja alueellisessa ”Seikkailu - kasvatusta, kuntoutusta ja terapiaa” -seminaarissa Turussa 9.11.2011: ”Seikkailu kasvatustyössä”; Juho Lempinen (KOTA ry) ja Hanna Vahtola (Kaarina)
- työpaja Valtakunnallisilla seikkailukasvatuspäivillä Turussa 24.-25.1.2013: ”Jokamiehen seikkailukasvatusta - Kaarinan kaupungin ryhmätoiminnan malli” Hanna Vahtola ja Liisa Love (Kaarina)

6. Hankkeen tuloksia ja vaikutuksia

Hankkeen toteuttaminen on tuottanut tuloksia:

- ryhmätoimintoihin osallistuneille nuorille
- hankkeeseen osallistuneille kunnille
- ryhmätoimintojen ohjaamiseen osallistuneille yhteistyökumppanien työntekijöille
- KOTA ry:n työntekijöille

Hankkeelle oli ominaista osallistavien ja reflektiivisten työtapojen käyttö ryhmätoimintojen toteuttamisessa, ohjaajien osaamisen kehittämisessä, kuntien moniammatillisen työn kehittämisessä sekä KOTA:n omassa ohjaus- ja kehittämistyössä. Näiden työtapojen ja menetelmien kehittäminen ja vakiinnuttaminen yhteistyökumppanien osaamiseksi oli myös hankkeen eräänä tehtävänä. Osallistavia ja reflektiivisiä työtapoja käyttämällä on mahdollista saada kirjattua kokemuksia, palautetta ja havaintoja toiminnasta ja sen tuloksista, mikä tuottaa arviointia tukevaa tietoa ja auttaa tulosten näkyväksi tekemistä ja vaikutusten ennakoimista. Työtapoja ja menetelmiä on tarkemmin kuvattu hankkeen väliraportissa 04 / 2012. Seuraavassa lyhyt kooste:

Nuorten ja ryhmien kanssa käytettäviä menetelmiä olivat:

- motivoivat alkuhaastattelut ja arvioivat loppuhaastattelut
- vapaa-aikakyselyt
- ryhmäpäiväkirjat
- ryhmän kuvalliset ja kirjalliset tuotokset
- valokuvat, kuvapäiväkirjat
- ajan ja tilan turvaaminen toiminnan suunnittelulle, purkamiselle ja arvioinnille
- arjen hallinnan työkirja, kotipesätapaamisten keskustelumateriaalit
- nuorten palautekyselyt ryhmätoiminnasta
- nuorten itsearviointi

Ohjaajatyöryhmissä sekä moniammatillisissa tukiryhmissä käytettyjä menetelmiä olivat:

- ryhmätoiminnan suunnittelu-, purku-, palaute- ja arviointityön toteuttaminen jatkuvana ja säännöllisenä yhteydenpitona
- säännölliset ohjaajatyöryhmien palaverit
- tukiryhmien tapaamiset 2 - 3 kertaa vuodessa tai tarpeen mukaan useammin
- keskeisten päätösten dokumentointi
- ryhmän ja nuorten havainnoiva arviointi, arviointityökalut

Hankkeen tulosten ja vaikutusten arviointi perustuu näiden työtapojen kehittämiseen ja käyttämiseen koko hankkeen aikana sekä tammikuussa 2014 toteutetun sidosryhmäkyselyn tuloksiin.

6.1 Tuloksia nuorille

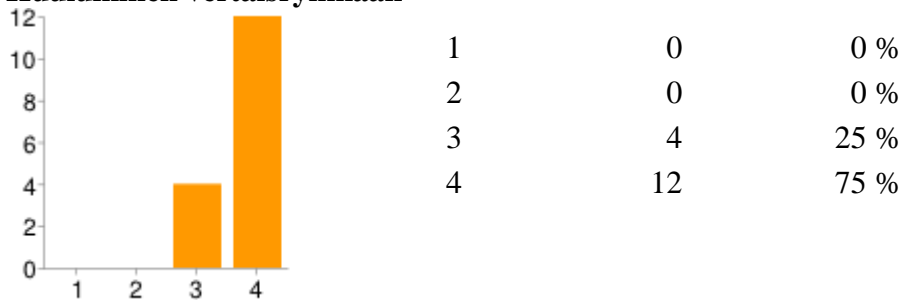
Koko hankkeen aikana on jatkuvasti syventynyt varmuus siitä, että ammatillisesti ohjattuun, tuen tarpeessa olevien nuorten vertaisryhmiin kohdistuvaan, kasvuun ja kehitykseen tähtäävään, säännölliseen ja pitkäkestoiseen ryhmätoimintaan osallistuminen tuottaa nuorelle merkittävää hyötyä. Ryhmätoiminta takaa siihen osallistuvalla nuorella:

- kokemuksen kuulumisesta vertaisryhmään,
- kokemuksen turvallisista ja luotettavista aikuiskontakteista,
- säännöllisen rakenteen arkeen ja
- merkityksellisiä kokemuksia toiminnasta.

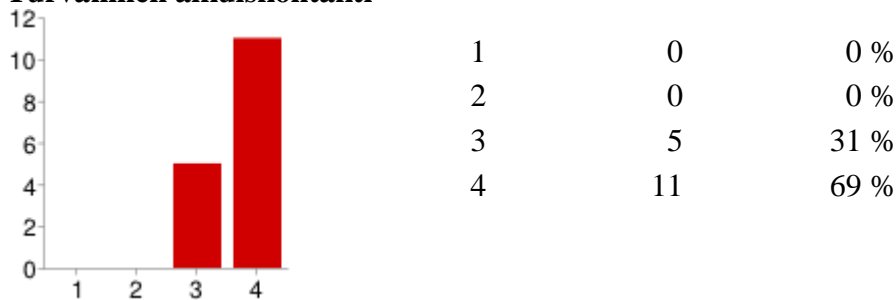
”Ohjaajien kokemus ja havainto on, että ryhmäläisissä on tapahtunut ryhmäkauden aikana huomattava muutos jonka ryhmäläiset ovat myös itse kokeneet.”

Sidosryhmäkyselyssä 2014 vastaajia (16) pyydettiin arvioimaan näiden tekijöiden toteutumista nuorille ryhmätoiminnassa asteikolla 1 - 4 (1 = Ei lainkaan, 2 = Vähän, 3 = Jonkin verran, 4 = Hyvin)

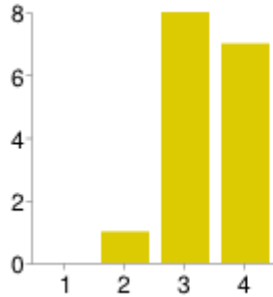
Kuuluminen vertaisryhmään

Turvallinen aikuiskontakti

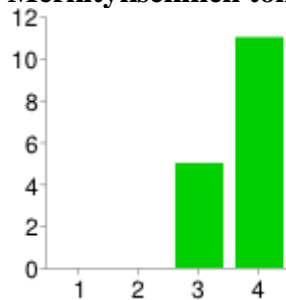

Säännöllinen rakenne arjessa

1	0	0 %
2	1	6 %
3	8	50 %
4	7	44 %

Merkityksellinen toiminta

1	0	0 %
2	0	0 %
3	5	31 %
4	11	69 %

Sidosryhmäkyselyyn vastanneet työntekijät luettelivat nuorten ryhmätoiminnasta saamia hyötyjä:

- Uudet kaverit ja ystävät, tuki vertaisista
- Yksinäisyyden vähentyminen
- Rohkeus olla oma itsensä, itsetunnon koheneminen, itsearvostuksen lisääntyminen
- Rohkeus ryhtyä uusiin asioihin, muutoksen kokeminen positiivisena eikä pelottavana
- Turvallinen aikuiskontakti; aidosti välittävät aikuiset; hyvä kontakti ohjaajiin, joka on jatkunut toiminnan jälkeenkin
- Säännöllisyys arkeen; jotain odotettavaa jokaiselle viikolle
- Iloisuuden lisääntyminen; iloa arkeen
- Hiljaisten ja vetäytyvien nuorten liikkeelle saaminen; uusien harrastusten löytäminen ja kokeileminen
- Kuuluminen ryhmään; mukanaolo itselle tärkeässä ryhmässä
- Palautteen antaminen ja saaminen; nuorten itsereflektion taidot

”Kevään aikana myös kysimme, että minkä arvosanan (1-5) ryhmäläiset antaisivat ryhmän merkitykselle heidän elämässään tapahtuneille muutoksille. Itsetunnon kohdalla he arvioivat ryhmän merkityksen olleen 3-4 tasoa, uusien ystäviensä saannissa kolmosen tasoa. Osa kertoi olevan vaikeaa arvioida, että mikä merkitys ryhmällä oli kavereiden lisääntymiseen, niitä oli vain tullut lisää kuluneen vuoden aikana.”

Nämä vastaajien nimeämät hyödyt ovat samansisältöisiä, joita työntekijät ovat koko hankkeen aikana tunnistaneet nuorten kanssa toimiessaan ja heidän kanssaan keskustellessaan niin ryhmässä kuin kahden kesken sekä ryhmätoimintaa havainnoidessaan ja arvioidessaan. Samat tulokset ja vaikutukset on saatu myös nuorten loppuhaastatteluista ja itsearvioinneista, kuten hankkeen väliraportissa 04 / 2012 on tarkemmin kuvattu.

”Tytöt olivat aika murheissaan ryhmän loppumisesta, mutta toisaalta he olivat jo sopineet omia tapaamisiaan. Tytöt kertoivat ryhmän merkinneen heille paljon, he olivat saaneet uusia ystäviä, viikkoon uutta merkitystä (joillekin torstai oli odotettu päivä) ja myös uutta sisältöä elämään.”

Perheiden kokemuksia nuorten vaikutuksista

Kaarinassa ja Raisiossa ryhmäprosesseihin liittyi vanhempien tapaamisia (1-3 / ryhmä). Näissä tapaamisissa saatiin kerättyä tietoja vanhempien havainnoista liittyen nuorten positiiviseen muutokseen ryhmätoiminnan aikana. Vanhempien kokemukset lastensa osallistumisesta ryhmiin olivat pääsääntöisesti myönteisiä. Jotkin vanhemmat saattoivat olla epäileväisiä lapsensa kutsumisesta ryhmätoimintaan, mutta tämä kriittisyys poistui ryhmätoiminnan aikana. Seuraavassa on joitakin Kaarinan ja Raision ohjaaja- ja tukiryhmissä käsiteltyjä vanhempien havaintoja:

” Molempien ryhmien osalta on tullut vanhemmilta myönteistä palautetta toiminnasta.”

”Vanhempainiltoja järjestettiin kaksi. Kummassakin vanhemmat sanoivat ryhmän vaikuttaneen tyttöihin. Varsinkin jälkimmäisessä vanhempainillassa vanhemmat kehuivat ryhmän aikaansaannoksia. Myös tytöt kertoivat ryhmän tuoneen uusia asioita heidän elämäänsä.”

”Vanhemmilta on tullut paljon positiivista palautetta toiminnasta ja sen vaikutuksista omaan nuoreen, vanhemmat ovat myös olleet yllättyneitä nuorten kyvyistä”

Vanhemmat tuottivat rohkaisevaa ja kannustavaa palautetietoa ryhmien vaikutuksista nuoriin, vaikka on kuitenkin huomattava, että vanhempien tapaamisia oli verraten vähän eikä tapaamisiin yleensä saatu koottua kaikkien nuorten vanhempia. Vanhempien ja perheiden huomioiminen ja sitouttaminen ryhmätoiminnan prosessiin on tulevaisuuden kehittämisaikaa.

Koulujen kokemuksia

Koulujen oppilashuollon työntekijöiden tuntema huoli nuorista oli useimmissa ryhmissä tärkeä perustelu nuorten tunnistamisessa ja valinnassa ryhmiin. Ryhmien nuoret olivat usein keskenään samoista kouluista, joten oli ennakoitavissa ryhmätoiminnan vaikutusten näkyvän myös koulun arjessa. Seuraavassa on joitakin Kaarinan ja Raision ohjaaja- ja tukiryhmissä käsiteltyjä koulujen työntekijöiden havaintoja:

”Koulusta on havainto, että tytöt ovat osin liikkuneet myös välituntisin keskenään. Erilaisuuden sietäminen ja hyväksyminen yhtenevä teema molemmissa ryhmissä”

”Myös koulussa oli tapahtunut selvää voimaantumista, joka näkyi lähinnä välitunneilla. Valkeavuoressa tytöt olivat aika usein keskenään tai ainakin jonkun ryhmäläisen kanssa.”

”Koulussa on havaittu muutosta tytöissä positiivisempaan suuntaan.”

”Ryhmästä tullut hyvää palautetta koululta, tytöt ovat aktivoituneet ja ryhmäytyneet hyvin.”

Koulu on kuitenkin lasten ja nuorten arkeen kuuluva keskeinen toimintaympäristö ja menestyksenkäs koulunkäynti merkittävä hyvinvointitekijä, joten hankkeen kokemusten perusteella erityisesti oppilashuollon on hyvä olla kiinteästi mukana ryhmätoiminnan järjestämisessä ja tukemisessa.

6.2 Ryhmätoiminnan vaikutusmahdollisuudet

Ryhmätoimintahankkeen kokemusten perusteella voidaan todeta, että kokemus kuulumisesta vertaisryhmään, kokemus turvallisista ja luotettavista aikuiskontakteista, säännölliset rakenteet arjessa ja merkitykselliset kokemukset toiminnasta mahdollistavat yksilöllisen kasvun ja kehittymisen seuraavilla alueilla:

- itsetunnon kehittyminen
- itsearvostuksen lisääntyminen ja itsestä huolehtiminen
- päätöksentekotaidot, rohkeus, turvalliset valinnat
- kyky ongelmien käsittelemiseen ja ratkaisemiseen
- rakentavat vuorovaikutustaidot, yksinäisyyden ja riippuvaisuuden välttäminen
- tulevaisuuden suunnitteleminen, haaveilu, toiveikkuus
- yksilöllisen huomioinnin ja arvostavan kohtaamisen edellyttäminen
- tilan antaminen muille, joustavuus, suvaitsevaisuus

Nuorten ryhmätoiminta voi varmistaa nuorille osallisuuden ja liittymisen kokemuksia, mahdollistaa sosiaalisten ja tunnetaitojen turvallisen harjoittelun sekä avun ja tuen saamisen elämänhallintaan. Ryhmätoiminnan avulla nuori voi ohjaajan tuella tunnistaa elämänhallintaansa suojaavia tekijöitä ja vahvuuksiaan. Kokemus ryhmätoiminnasta voi auttaa nuorta myös hakemaan ja ottamaan vastaan apua ja tukea, jolloin elämänhallintaa uhkaavat riskit voivat ehkäistyä tai vähentyä tai jäädä vaikutuksiltaan vähäisiksi.

Hankkeen aikana vahvistui käsitys, että kehitetyn kaltainen nuoria osallistava, arvostavasti nuoria kohtaava ja reflektiivinen seikkailukasvatuksellinen ryhmätoiminta sopii erityisen hyvin lapsille ja nuorille, jotka ovat hiljaisia, syrjäänvetäytyviä ja harrastamattomia, mutta perheeltään osallistumiseensa tukea ja hyväksyntää saavia. Seuraavassa joitakin havaintoja ohjaajatyöryhmistä ja tukiryhmistä:

”Vuosien varrella on kertynyt kokemusta ja tietoa siitä, millä tavoin tässä toiminnassa resurssit ja tuotos parhaalla mahdollisella tavalla kohtaavat. Tähän mennessä parhaat kokemukset on saatu, kun toimintaa on tarjottu yläkoulu-kohtaisesti hiljaisille ja syrjäänvetäytyville nuorille joilla ei ole kavereita tai on haasteita sosiaalisissa suhteissa. Näiden nuorten kohdalla on ryhmävuoden aikana nähty toiminnalla olleen vahvasti myönteinen vaikutus nuoriin. Nuoret ovat saaneet ryhmästä kaverisuhteita, jotka ovat kantaneet heitä myös vapaa-ajalla, sen merkitystä yläkouluikäisen nuoren elämälle tuskin voi yliarvioida! Verrattain pienellä panostuksella on pystytty luomaan ja vakiinnuttamaan toimintamalli, jonka voi parhaimmillaan arvioida säästävän osallistujia eriasteiselta syrjäytymiseltä sekä yksinäisyyden tuomilta vaikeuksilta ja kärsimykseltä.”

”Ryhmätoiminnalla on pystytty mahdollistamaan sellaisten kaverisuhteiden syntyminen, jotka ovat kantaneet nuorta myös ryhmätoiminnan ulkopuolella. Toiminnalla on myös pystytty vahvistamaan nuorten itsetuntoa ja uskallusta kohdata haasteita. Keskusteltiin siitä, kuinka valtava merkitys yksinäisen yläkouluikäisen nuoren koko elämään on sillä, että saa ystävän tai ystäviä.”

Erityisesti tyttöryhmien osalta on kokemuksia että ryhmä on jatkanut tapaamisia ryhmätoiminnan päätyttyä omaehtoisesti ja ystävyyssuhteet ovat kantaneet ryhmävuoden jälkeenkin.”

6.3 Tuloksia yhteistyökumppaneille

Ryhmämuotoisen tuen oikea-aikaisuus ja tarpeisiin vastaavuus voidaan turvata kunnissa moniammatillisella yhteistyöllä, monipuolisella ja monialaisella osaamisella ja toimimalla tarvittaessa yhteistyössä järjestöjen kanssa. Nuorten ryhmätoiminnan juurtuminen käytettäväksi säännöllisesti tai tarpeen vaatiessa edellyttää toimijatahoilta ja työntekijöiltä toiminnallisten ryhmänohjausmenetelmien osaamista sekä mahdollisuuksia toimia sitoutuneesti moniammatillisissa yhteistyöverkostoissa.

Ryhmänohjaus-, menetelmä- ja yhteistyöosaamisen kehittymisen turvaamiseksi hankkeen päämäärään pyrittiin kokoamalla kussakin yhteistyökaupungissa moniammatillinen työryhmä toteuttamaan nuorten pilottiryhmiä tai perhetapaamisia. KOTA ry toi tähän työmuotoon oman ryhmänohjaus-, arjenhallinta- ja seikkailukasvatusosaamisensa ja kokemuksensa. Tätä osaamista pyrittiin hankkeen aikana siirtämään ja juurruttamaan yhteistyökumppaneiden osaamiseksi osallistumalla toiminnan kehittämiseen kaikilla tasoilla: päätöksenteon tukena, asiantuntijana koordinoivissa ja tukevissa työryhmissä, ryhmätoimintaa toteuttavien ohjaajaryhmien jäsenenä, kouluttajana ja kumppanina. Tällä kehittämistavalla tavoiteltiin myös KOTA ry:n työntekijöiden osaamisen ja yhdistyksen toiminnan kehittämistä.

Hankkeen **yhteistyökunnissa** saavutettiin seuraavia tuloksia:

- ryhmätoiminnan mallit, käytännöt ja työkalut kuntien käytössä
- kokemukset pitkäkestoisten ryhmätoimintojen järjestämisestä
- tieto vaadittavista resursseista (ohjaajat, tilat, toimintakulut yms.)
- kokemukset yhteistyöstä yli hallintokuntarajojen, yhteistyön lisääntyminen
- moniammatillisen verkoston luominen ryhmätoiminnasta hyötyvien nuorten tunnistamiseksi ja toiminnan koordinoimiseksi
- hallintokunnilla ja työntekijöillä tietoisuus kunnan muista palveluista ja osaamisesta
- työntekijöillä ongelmattomat yhteydet nuoriin ja perheisiin
- työntekijöillä mahdollisuus ja riittävä osaaminen ohjata ryhmiä

Ryhmätoimintojen toteuttajina hankkeessa olivat ohjaajat, joiden ammatilliset ja koulutustaustat sekä työkokemukset poikkesivat toisistaan: ryhmissä työskenteli perhepalveluiden ohjaajia, nuorisotyöntekijöitä, avohuollon ohjaaja, erityisopettaja, kouluohjaajia, seurakunnan nuoriso-ohjaajia sekä KOTA ry:n ohjaajat. Moniammatilliseen työryhmään osallistuminen mahdollisti työntekijöiden oman ammattitaidon lisääntymisen sekä oman osaamisen jakamisen muille. Moniammatillisen työn suhteen **ohjaajat** eri ryhmissä tunnistivat oppimistaan kehittymistään seuraavilla alueilla:

- ryhmien kanssa työskentelemisen taidot (aiemmin tehty kohtaamistyötä yksilötyönä)
- kohtaamistyö nuorten vapaa-ajan toimintaympäristöissä (aiemmin toimittu virastomaisissa vastaanottotiloissa tai kouluissa)
- luottamuksellisen suhteen luominen nuoreen auttaa tuen antamista ja vastaanottamista sekä ryhmätoiminnan aikana, että sen lisäksi
- työryhmän jäsenenä työskentely (aiemmin työskenneltä yksin tai ilman mahdollisuutta työryhmän välittömään tukeen)

- moniammatillisuus (aiemmin tehty työtä ja tarkasteltu omaa työtä oman työ- ja koulutusalan kautta)
- tuki ja ohjaus tukiryhmältä ja esimiehiltä (aiemmin koettu ohjausryhmät työllistäviksi eikä kehittämistä tukeviksi)
- yhteistyö kolmannen sektorin toimijan kanssa (aiemmin työskennelty julkisen sektorin toimijoiden kanssa, yhteistyö järjestöjen kanssa ei ole koettu kumppanuudeksi)
- asiantuntemus, luovuus, kohtaaminen, kumppanuus, aika
- toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, merkityksellisyys
- reflektiivisyys, prosessimaisuus, suunnitelmallisuus, arviointi- ja kehittämisosaaminen

Ryhmätoiminnan toteuttamiseen osallistuneet **yhteistyökuntien ohjaajat** tunnistivat seuraavia tuloksia hankkeen toteutuksen aikana:

- ryhmänohjaamisen työtapojen tuntemisen lisääntyminen
- ryhmänohjausosaamisen lisääntyminen
- menetelmällisen osaamisen kehittyminen (seikkailukasvatuksellinen toiminta, retki- ja leiritoiminta, turvallisuusajattelu, turvallisuustaidot)
- luottamuksellisten suhteiden rakentuminen nuoriin ryhmätoiminnan aikana (ongelmattomien ja positiivisten kohtaamistilanteiden merkitys)
- tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen nuorten arjesta ja elämästä
- yhteydenpito nuorten perheisiin on helpottunut (ryhmätoiminta on positiivinen, ei-ongelmakeskeinen aihe)
- avun ja tuen antamisen mahdollisuudet nuorille ja perheille ovat lisääntyneet luottamuksen ja tuttuuden myötä

6.4 Tulosten ja vaikutusten arviointi sidosryhmäkyselyillä 2011 ja 2014

Yhteistyökumppaneiden ja työntekijöiden hankkeesta työhönsä saamaa hyötyä arvioitiin kahden sidosryhmäkyselyn avulla. Toinen toteutettiin RAY:n toimeksiannosta talvella 2010 - 2011 ja toinen KOTA:n toimesta tammikuussa 2014.

RAY:n sidosryhmäkysely

KOTA ry:n Nuorten ryhmätoimintahankkeesta tehtiin talven 2010–2011 aikana ulkoinen arviointi, jonka toteutti RAY:n toimeksiannosta Net Effect (nykyinen Ramboll Management). Arviointiin kuului Nuorten ryhmätoimintahankkeen sidosryhmäkysely. Siihen vastasi 14 henkilöä, joista suurin osa oli hankkeen kuntakumppaneiden työntekijöitä. Vastajat olivat arvioineet asteikolla täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä (1-5) seuraavia väittämiä:

- Hankkeessa kehitetyt toimintamallit on otettavissa osaksi omaa työtäni tai organisaation toimintaa: 64 % vastaajista oli samaa tai täysin samaa mieltä.
- Hankkeen kehittämistyö on tarpeellista: 79 % oli samaa tai täysin samaa mieltä.
- Hankkeessa kehitetään toimintamalleja, joihin ei pureuduta riittävästi muualla: 69 % oli samaa tai täysin samaa mieltä.
- Hanke tukee KASTE-ohjelman tavoitteita: 86 % oli samaa tai täysin samaa mieltä.

(Terävä, Lähteenmäki-Smith & Eronen 2011. Raha-automaattiyhdistys.)

KOTA ry:n sidosryhmäkysely 2014

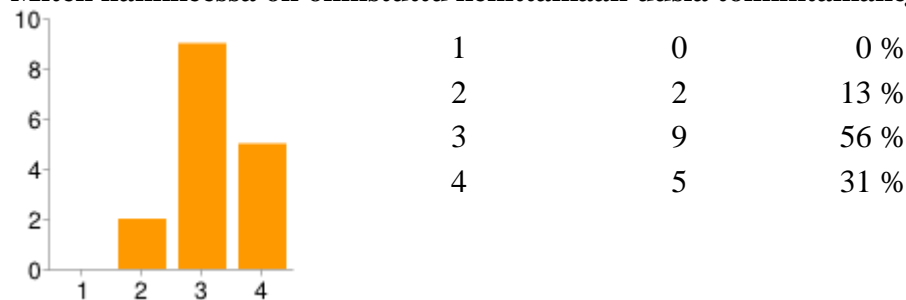
KOTA:n itse toteuttamassa sidosryhmäkyselyssä 2014 arvioitiin hankkeen tuloksia ja vaikutuksia siihen osallistuneiden työntekijöiden oman ammattitaidon kehittymiseen, hyödynnettävyyteen kunnissa ja moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksiin kunnissa.

Kysymyksiin otettiin kantaa asteikolla 1 - 4

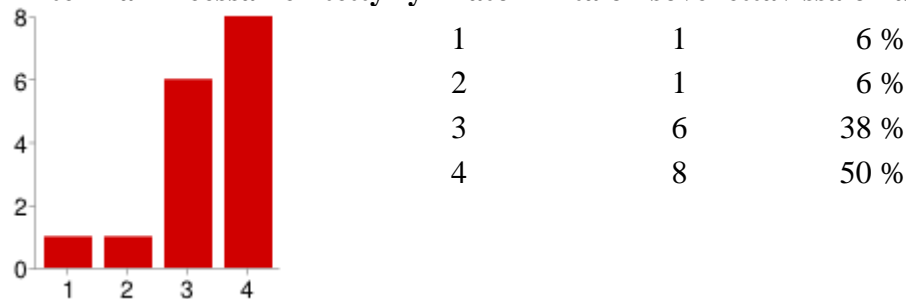
(1 = Ei lainkaan, 2 = Vähän, 3 = Jonkin verran, 4 = Hyvin)

Kyselyyn vastasi 16 työntekijää, joista 11 oli toiminut ohjaajina ryhmätoiminnoissa. Ryhmätoimintaan liittyneeseen päätöksentekoon tai tukiryhmiin osallistuneiden vastaajien osuus selittää osittain muutaman vastaajan kokemuksen, että ryhmätoimintaa voi soveltaa omassa työssä vain vähän tai ei lainkaan ja että oma ammatillinen osaaminen on lisääntynyt vain vähän tai ei lainkaan

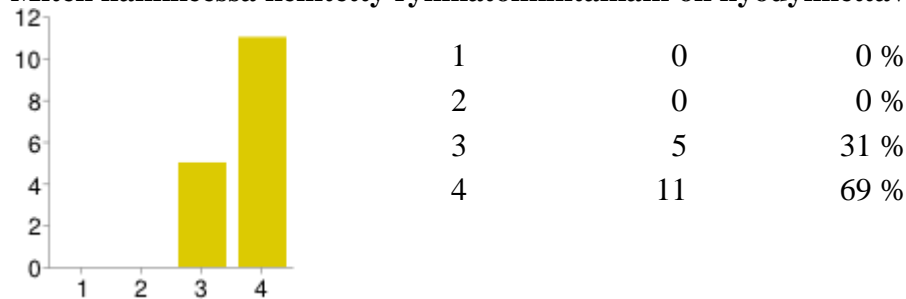
Miten hankkeessa on onnistuttu kehittämään uusia toimintamalleja ja -tapoja?

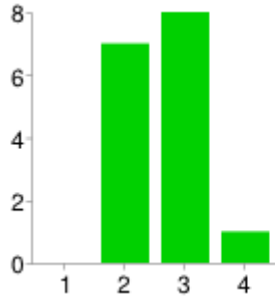
Miten hankkeessa kehitetty ryhmätoiminta on sovellettavissa omassa työssäni?

Miten hankkeessa kehitetty ryhmätoimintamalli on hyödynnettävissä kunnassani?

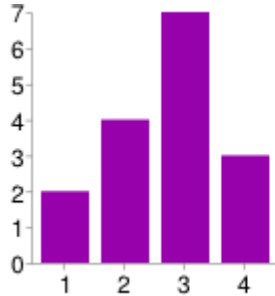

Miten hankkeessa kehitetystä ryhmätoiminnasta tiedotetaan kuntani sisällä?

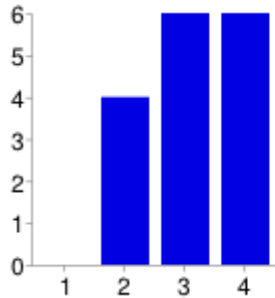
1	0	0 %
2	7	44 %
3	8	50 %
4	1	6 %

Miten hanke on lisännyt tai kehittänyt ammatillista osaamistani?

1	2	13 %
2	4	25 %
3	7	44 %
4	3	19 %

Miten hanke on lisännyt tai kehittänyt moniammatillista yhteistyötä kunnassani?

1	0	0 %
2	4	25 %
3	6	38 %
4	6	38 %

”Ryhmä oli myös ohjaajille puhutteleva kokemus ja osa ohjaajista sanoikin, että tämä oli vaikuttavin ryhmä tähän mennessä, missä he olivat toimineet.”

”Ohjaaja kommentoi tämän kuluvan ryhmän olleen kaikkein antoisin ryhmä mitä on ollut, tyttöjen hyvät kokemukset toiminnasta ovat olleet liikuttavia ja ryhmätoiminnalla on ollut suuri merkitys heidän elämässään. Myös työntekijänä on nähnyt tuon vaikutuksen hyvin.”

”Ilman hanketta ei tällaista moniammatillista ja nuorten tarpeita vastaavaa toimintaa olisi kunnassa pystytty toteuttamaan! Ohjauksella on ollut myös merkittävä rooli työntekijöiden oman ammattitaidon vahvistamisessa!”

6.5 Tuloksia KOTA ry:lle

Hankkeen vaikutukset KOTA:n työntekijöiden osaamisen sekä yhdistyksen osaamis pääoman lisääntymiseen ja vahvistumiseen hyödyttävät KOTA:n hanke- ja muuta toimintaa jatkossakin. Erityisesti mainittakoon seuraavat hyödyt:

Moniammatillisen yhteistyön osaaminen

KOTA:n hanketoiminta on aina perustunut yhteistyöhön ja kumppanuuteen kuntien, toisten järjestöjen ja koulutusorganisaatioiden kanssa. Ryhmätoiminnan kehittämishankkeessa moniammatillista yhteistyötä tehtiin kuitenkin erityisen laajasti ja monella tasolla. Kuntakumppaneita oli viisi, jokaisessa toimijaverkosto rakentui eri tavoin kunnasta riippuen. Jokaisessa kunnassa toimittiin myös ryhmätoiminnan käytännön toteutuksessa ohjaajatyöryhmissä. Raisiossa toiminnasta päättävä ja sitä tukeva moniammatillinen ryhmä laajeni hankkeen aikana ja ryhmätoimintaa ohjaava työryhmä vaihtui KOTA:n työntekijää lukuun ottamatta kokonaan. Kaarinassa ensimmäisen pilottiryhmän jälkeen toteutettiin yhtä aikaa kahta ja kerran kolmea ryhmätoimintaa kerrallaan eri ohjaajatyöryhmillä, mutta yhteisellä koordinoinnilla. Yhteistyöverkosto hankkeessa oli siis laaja monitoimijainen ja tämän kokonaisuuden hallitseminen KOTA:n projektiosaamisen kehittymisen kannalta merkittävää.

Pitkäkestoisen ryhmätoiminnan toteuttamisen osaaminen

Vaikka KOTA:ssa oli paljon kokemusta säännöllisen ryhmätoiminnan ohjaamisesta, hanke lisäsi työntekijöiden ja yhdistyksen osaamis pääomaa myös tässä suhteessa. Hankkeessa kehitettiin mahdollisimman pitkäkestoisen ryhmätoiminnan työtapaa, ryhmien kestot vaihtelivat kuudesta kuukaudesta lähes kahteen vuoteen. Kehitetty ryhmätoiminta on säännöllistä ja varsin intensiivistä: tapaamiset ovat viikoittaisia ja osa toiminnoista sijoittuu myös lomakausille. KOTA:n aiempien hankkeiden ryhmätoiminnat ovat olleet joko lyhytkestoisempia tai vähemmän intensiivisesti toteutettuja,

Ryhmäprosessien mallintaminen

Hankkeen lukuisia ryhmätoimintoja toteutettaessa lisääntyi ja kehittyi pitkäkestoisten ja monipuolisten prosessien kuvaamisen ja hallinnan osaaminen. Hankkeen aikana myös ymmärrettiin, että mallinnuksessa ei ole tavoiteltavaa pyrkiä kaikenkattavaan kuvaukseen prosessin jokaisesta yksityiskohdasta, mutta ei myöskään tyytyä liian yleisluontoisen kuvaukseen - edellinen on työläs tai jopa mahdoton juurruttaa käytännöksi, jälkimmäinen taas ei auta ryhmätoiminnan aloittamiseen liittyvää päätöksentekoa.

Reflektiivinen ohjaustyö

Hankkeessa pyrittiin välittämään yhteistyökumppaneille KOTA:ssa hyväksi havaittua reflektiivistä ja osallistavaa ohjaustyyliä. Tämä edellytti ohjaustyylin ja sen osa-alueiden määrittelyä sekä KOTA:n työntekijöiden kesken, että yhteistyökumppanien kanssa moniammatillisissa toimijaryhmissä.

Arviointiosaamisen kehittyminen

Hankkeen toteuttaminen vahvisti ja lisäsi KOTA:n toiminnan arvioinnin käytäntöjä. Hankkeessa tehtiin arviointiyhteistyötä kouluttaja ja konsultti Maija Kiijärvi-Pihkalan sekä Kuntoutussäätiön ARTSI-projektin kanssa. Kehittämisen tuloksina olivat tehostuneet havaintojen dokumentoinnin ja arvioinnin menetelmät, kuten nuorten itsearviointityökalut, ohjaajien havainnoivan arvioinnin työtavat sekä kannustava kokemus sidosryhmäkyselyn toteuttamisesta. Nämä tulevat hyödyttämään KOTA:n hankkeita ja muuta toimintaa jatkossakin.

7. Hankkeen toiminnasta opittua

Ammatillisesti ohjatun pitkäkestoisen nuorten ryhmätoiminnan toteuttaminen edellyttää toimintaa monella tasolla: strategisten päätösten tekoa, toiminnan johtamista ja koordinoimista moniammatillisena yhteistyönä, eri hallintokuntien käytäntöjen ja osaamisen yhteensovittamista, työajoista ja ajoneuvojen käytöstä sopimista, toimintakulujen jakamista, ajan löytämistä suunnitteluun ja arviointiin sekä varsinaista ryhmätoiminnan ohjaamista ryhmätapaamisineen ja leireineen. Kehitettäessä ryhmätoiminnan malleja ja käytäntöjä on hankkeessa kokemuksen kautta opittu paljon. Seuraavassa luetellaan joitakin haasteita ja ongelmia, joita kehittämisen aikana on havaittu sekä tapoja niiden ratkaisemiseen.

Toimivan moniammatillisen yhteistyö edellyttää laaja-alaista tarpeiden kartoittamista ja valmistelua. Toimijoiden tulee selvästi ilmaista tarpeisiin perustuva halunsa sitoutua tekemään yhteistyötä ja kehittämään uusia työtapoja. Moniammatillisuus mahdollistaa eri ammattialojen parhaan osaamisen hyödyntämisen tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Kunnan hallintokunnilta tämä edellyttää kiinteää ja arvostavaa yhteistyötä niin johdon kuin perustyön tasoilla, sitoutumista yhteiseen kehittämiseen ja arviointiin sekä riittävien työaika- ja muiden resurssien osoittamista työhön. Moniammatillinen yhteistyön haasteina tulee hankkeen kokemusten perusteella huomioida ainakin seuraavia tekijöitä:

Työaika

Ryhmätoiminnan toteuttamisessa tulee varata aikaa paitsi itse ryhmätapaamisiin, myös suunnitteluun, työntekijöiden reflektointiin, dokumentointiin ja raportointiin sekä koordinointiin, tukeen ja ohjaukseen. Itse ryhmätoiminta sijoittuu nuorten vapaa-aikaan ja siis yleensä virka-ajan ulkopuolelle. Retket ja leirit sijoittuvat usein viikonloppuihin tai koulujen loma-aikoihin. Kontaktityö vanhempien ja perheiden kanssa sijoittuu näiden vapaa-aikaan. Kaiken lisäksi elävässä ryhmäprosessissa tulee varautua ennakoimattomiin muutoksiin. Nämä edellyttävät eri hallintokuntien keskenään vaihtelevien työaikakäytäntöjen (ylityöt, viikonlopputyöt, korvaukset) avaamista ja yhteensovittamista. Erilaisista käytännöistä ja niiden vaatimuksista tulee olla selvillä ja tehdä tarvittavat sopimukset jo ennen ryhmäprosessin aloittamista.

Työntekijöiden vaihtuvuus

Pitkäkestoisen ryhmätoiminnan aikana toteuttamisesta vastaavat työntekijät voivat eri syistä vaihtua väliaikaisesti tai kokonaan. Tämä voi toisaalta vaikeuttaa käytäntöjen ja osaamisen pysymistä ja toisaalta näkyä ryhmätoiminnassa nuorten turvattomuutena ja sitoutumattomuutena. Vaikka varsinaisia ryhmätapaamisia voikin toteuttaa kahdella ohjaajalla, on suositeltavaa toimia kolmella ohjaajalla - näin voidaan turvata esimerkiksi ohjaajien loma- tai sairauspäivistä riippumatta vähintään kahden ohjaajan läsnäolo ryhmätapaamisissa. Meneillään olevaa ryhmätoimintaa tulee reflektoida, havainnoida, seurata ja arvioida jatkuvasti sekä huolehtia olennaisen tiedon dokumentoinnista ja kokemusten välittämisestä. Osaaminen ja työtavat tulee pystyä välittämään kouluttamalla uusille työntekijöille.

Tieto palveluista

Hankkeen aikana huomattiin, etteivät saman kaupungin eri hallintokunnissa välttämättä ole selkeää käsitystä toisten hallintokuntien palveluista ja toiminnoista, jolloin kokonaiskäsitystä kunkin nuoren tai perheen saamasta tuesta ei välttämättä ole riittävää tai lainkaan saatavilla. Tiedon siirtymisen ja eri hallintokuntien työntekijöiden välisen yhteistyön turvaamiseksi on hyvä varata aikaa ja resursseja yhteisistä käytännöistä sopimiselle, tiedon jakamiselle sekä toisiin ja toisten työhön tutustumiseksi. Keinoina ovat hankkeessa hyviksi todetut selkeät yhteistyöpalaverikäytännöt, kehittämistä ohjaavat moniammatilliset työryhmät, työntekijöiden yhteiset koulutukset.

Raha

Pitkäkestoisesta ryhmätoiminnasta tulee toiminta-, ruoka-, tila-, matka- ja vastaavia kuluja. Hankkeen kokemusten mukaan ryhmien toimintarahen tarve on suhteellisen vähäinen. Lukuvuoden kestävä ryhmätoiminta tarvitsi toimintaansa yleensä n. 1000 – 1500 euroa / ryhmä. Näiden kulujen jakamisesta on syytä sopia ennakkoon toimintaa toteuttavien hallintokuntien kesken. Ryhmätoiminnan kuluja tulee asianmukaisesti suunnitella ja seurata. Taloudellisista resursseista päätettäessä ja niitä hallinnoitaessa on hyvä huomioida, että vaikka budjettikausi on kalenterivuosi tammikuusta joulukuuhun, on lasten ja nuorten ja siksi myös ryhmätoiminnan toimintavuosi sama kuin koulujen lukuvuosi elokuusta seuraavan aina seuraavan kalenterivuoden kesäkuuhun. Toivottavaa olisi, että kunnissa olisi oma budjetointi ennaltaehkäisevälle työlle.

Kalusto ja tilat

Luonto- ja seikkailutoiminnan laadukas toteuttaminen voi edellyttää varsinkin työtavan kehittämis- ja juurruttamisvaiheessa investointeja varusteisiin ja kalustoon tai toimintaympäristöjen rakentamiseen ja varustamiseen. Myös näihin kuluihin tulee kunnissa varautua ja sopia hallintokuntien kesken hankinnoista, huollosta ja kunnossapidosta, säilytyksestä ja uusimisesta sekä muusta käytöstä kuin ryhmätoiminnan tarvitsemasta. Tässäkin on suositeltavaa tehdä yhteistyötä järjestöjen kanssa.

Toimintamallien ja käytäntöjen kehittäminen

Kunnissa on erilaiset strategiset painotukset, erilaiset toimintakulttuurit, erilaiset työntekijä-, tila- ja taloudelliset resurssit ja vastaavat. Toimintamalleja ja käytäntöjä ei voida soveltamatta siirtää toisiin kuntiin vaan kussakin kunnassa tulee rakentaa juuri sille sopiva tapa toteuttaa toimintaa ja hyödyntää paikallisia toimijoita ja yhteyksiä. Kehittämistä ja uusien työmuotojen käyttöön ottoa tulee koordinoida ja prosesseja johtaa. Koska kuntiin vakiintuneet rakenteet muuttuvat hitaasti, kehittämistyö vaatii aikaa, resursseja ja johtamista - lyhyt ja innovatiivinen kehittämishanke voi merkittävästi edistää muutosta, mutta se ei yksin voi taata muutosten pysyvyyttä ja uusien toimintatapojen vakiintumista.

Nuorten mahdollisuus hyötyä ryhmätoiminnasta

Hankkeessa voitiin havaita ryhmätoiminnan hyödyttävän siihen osallistuneita nuoria, erityisesti hiljaisia ja helposti syrjään jääviä. Ryhmätoiminta ei kuitenkaan ole ainoa tai paras tuen muoto kaikille nuorille tai miten tahansa järjestettynä. Nuoren on voitava hyötyä ryhmään kuulumisesta ja pystyttävä myös hyödyttämään ryhmää osallistumisellaan. Hankkeessa todettiin, että ryhmäläisten olisi hyvä olla suurin piirtein saman ikäisiä tai kehitystasoltaan samanlaisia. Erityisen vilkkaita ja erityisen hiljaisia nuoria ei kannata kutsua samaan ryhmään. Turvallisuuden kokemisen ja nuorten riittävän yksilöllisen kohtaamisen varmistamiseksi ryhmäkoon tulisi olla 4 - 8 nuorta. Hankkeen 12 - 16 -vuotiaalle kohderyhmälle kannattaa toteuttaa mieluummin poika- tai tyttöryhmiä kuin sekaryhmiä. Ryhmä kannattaa pitää mahdollisista pois jäämisistä huolimatta kiinteänä alusta loppuun asti, vaikka hankkeen kokemusten mukaan ryhmää voikin sen alkuvaiheessa vielä täydentää. Nämä suositukset eivät ole mitenkään ehdottomia, mutta niitä kannattaa pitää lähtökohtana.

Nuorten sitoutuminen ryhmätoimintaan

Sekä hankkeen aikana että muissakin yhteyksissä on usein esitetty epäilyksiä erityisten tuen tarpeessa olevien nuorten kyvylle tai halulle sitoutua pitkäkestoiseen ja säännölliseen toimintaan. Hankkeen kokemukset vahvistavat KOTA ry:n aiempaa havaintoa, että nuorten kanssa sitoutuminen toimintaan ei ole ongelma.

Useimmissa ryhmissä muutama nuorista lopetti ryhmään osallistumisen heti ryhmän alkuvaiheessa. Vaikka joku nuori saattoi käydä ryhmässä epäsäännöllisemmin kuin muut, se

ryhmäläisten enemmistö, joka ryhmäänsä sitoutui, sitoutui siihen hyvin ja tiiviisti. Tämä sitoutuminen ryhmätoimintaan on erityisen merkityksellistä, koska kaikki hankkeen ryhmät perustuivat nuorten vapaaehtoisuuteen ja omaan motivoitumiseen. Motivoituminen ja innostus ei tietenkään synny itsestään, vaan niitä tuettiin yksilöllisesti jo ensitapaamisesta ja alkuhaastatteluista lähtien. Motivoimisessa ja sitoutumisen ylläpitämisessä erityisen merkittävää, että ohjaajat kykenevät nuoria kohdatessaan omalla toiminnallaan välittämään vaikutelman turvallisuudesta, osallisuudesta ja arvostuksesta. Pitkäkestoisessa ryhmätoiminnassa myös säännöllisyys, tuttuus, toistuvuus ja rutiinit olivat ryhmää koossapitäviä ja turvallisuutta tuovia tekijöitä.

Jos ongelmia esiintyi, ne liittyivät nuorten mahdollisuuksiin hyötyä ryhmätoiminnasta tai ylipäätään liittyä ryhmään ja tällöin oli kysymys pikemminkin tarjottavan tuen sopivuudesta kuin nuoren motiiveista. Esimerkiksi jo hankkeen ensimmäinen ryhmätoiminta jouduttiin lopettamaan nuorten lakattua käymästä ryhmässä. Kun tilannetta arvioitiin kriittisesti työryhmässä, todettiin ryhmän olevan aivan liian heterogeeninen, jotta sitoutumisen edellyttämää yhteyttä olisi voitu rakentaa: ryhmäläiset olivat eri ikä- ja kehitystasoilla, eri sukupuolet olivat edustettuina, tarpeet ja ongelmat olivat eriasteisia. Pulma oli siis työntekijöiden tekemissä päätöksissä eikä nuorissa tai ryhmässä.

Nuoret sitoutuvat ryhmään ja motivoituvat sen toimintaan sitä paremmin, mitä enemmän he tulevat ryhmässä kohdatuksi ja kuulluksi sekä toistensa että varsinkin ohjaajien taholta, mitä enemmän he voivat vaikuttaa omiin ja ryhmän yhteisiin asioihin, mitä enemmän ryhmässä voi kokea turvallisuutta ja luottamuksellisuutta - ohjaajien oma esimerkki on keskeistä.

”Ryhmäläiset ovat olleet poikkeuksellisen hyvin sitoutuneita toimintaan molemmissa ryhmissä. Ryhmät ovat pysyneet koossa koko toimintavuoden ajan. Yhteinen kokemus on, että kohderyhmä on nyt osunut ihan nappiin! Sitoutuminen toimintaan on vahvaa ja toiminnalla on nähty olevan selkeä, hyvä vaikutus nuorten elämään.”

”Tyttöjen osallistuminen oli hyvin sitoutunutta. Kaikki kahdeksan tyttöä olivat ryhmässä loppuun asti.”

8. Hankkeen tulosten juurtuminen ja vakiintuminen

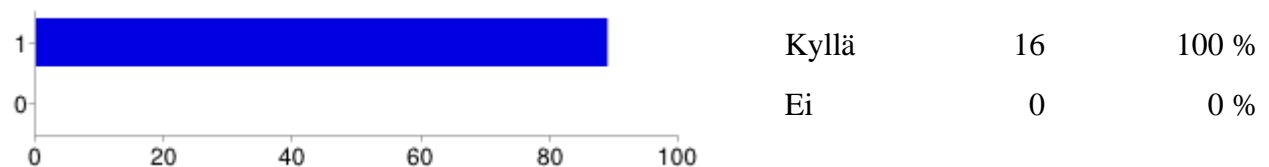
KOTA:n toteuttaman sidosryhmäkyselyn (2014) perusteella ryhmätoiminnan vakiintuminen kuntiin koetaan merkittävänä. Kaikki 16 vastaajaa olivat sitä mieltä, että ryhmätoiminnalle on jatkossakin tarvetta kunnassa. Kuudestatoista vastanneesta 7 kertoi ryhmätoimintamallin olevan käytössä omassa kunnassa ja kuuluvan vastaajan työhön, toiset 7 kertoi ryhmätoiminnan olevan käytössä vaikka se ei kuulu omaan työhön ja kahden vastaajan mukaan kunnassa on hankkeen tuloksena valmius ottaa ryhmätoimintamalli käyttöön vaikkei se nyt käytössä heidän tietonsa mukaan olekaan.

Onko ryhmätoimintamalli käytössä kunnassasi ja käytätkö ryhmätoimintaa työssäsi

Kyllä, ryhmätoimintamalli on kunnassani käytössä ja se kuuluu työhöni	7	44 %
Kyllä, ryhmätoimintamalli on käytössä mutta se EI kuulu työhöni	7	44 %
Ei, mutta kunnassani on valmiuksia ottaa ryhmätoimintamalli tarvittaessa käyttöön	2	13 %
Ei, kunnassani ei ole valmiuksia ottaa ryhmätoimintamallia käyttöön	0	0 %

Onko nuorten ryhmätoiminnalle mielestäsi jatkossa tarvetta kunnassa?

Ryhmätoiminnan vakiintumista käyttöön tukevat vastaajien mukaan seuraavat asiat:

- päättäjien ja esimiesten tietämys ryhmätoimintamallista ja toiminnan tehokkuudesta ja myönteinen suhtautuminen, hallinnolliset päätökset, ryhmätoiminnan sisällyttäminen toimenkuviin
- tieto tarpeista
- riittävät henkilöstö- ja taloudelliset resurssit
- työntekijöiden oma innostus, motivaatio ja sitoutuminen
- moniammatillisuus
- toimiva rakenne, ryhmätoiminnan malli
- tiedon ja käytännön osaamisen säilyttäminen, työntekijöiden pysyvyys, mallin siirtyminen uusille työntekijöille

Hankkeen päättyessä maaliskuussa 2014 kaikissa yhteistyökunnissa on riittävästi kokemusta ryhmätoiminnan järjestämisestä, jotta työtapa voi toteuttaa joko jatkuvasti tai käynnistää se tarpeen mukaan.

Raisiossa on kehitetty malli, jossa ryhmätoiminta kohdistetaan alakoulun viimeistä luokkaa käyville lapsille niin, että säännöllinen toiminta jatkuu ryhmäläisten siirryttyä yläkouluun. Tässä mallissa on perusteltua käyttää nuorten tunnistamisessa koulujen oppilashuoltoja ja kunnan perhe- ja nuorisopalveluja. Ryhmätoiminnan ohjaamisessa on luontevaa käyttää nuorisotyön, koulun yhteisöpedagogin tai vastaavan koulussa ohjaustyötä tekevän ammattilaisen, perus- tai erityisopetuksen sekä perhepalveluiden ohjaajien osaamista ja näiden hallintokuntien yhteistyötä.

Loimaalla nuorisotoimella on käytössä tuen tarpeessa olevien nuorten tunnistamisen apuna vapaa-aikakysely sekä toiminnan toteuttamiseen nuorisotyöntekijöiden ammattitaito.

Kaarinassa ryhmätoiminnan vakiintuminen on pisimmällä. Kunnassa toimii moniammatillinen tukiryhmä, jossa on edustettuna perhe-, opetus- ja liikuntapalvelut. Ryhmätoimintoja toteuttavat näiden hallintokuntien ohjaajat tarvittaessa yhteistyössä seurakuntien kanssa. Ryhmätoiminnan mallit ja työkalut on omaksuttu ja niitä on jatkuvasti kehitetty edelleen. Hankkeen päättyessä Kaarinassa on käynnissä kolme kehitetyn toimintamallin mukaista, moniammatillisesti ohjattua ryhmää.

Uudessakaupungissa on rakennettu laaja-alainen tukiryhmä tunnistamaan ryhmätoiminnan tarpeessa olevia nuoria ja koottu perhepalveluiden, nuorisotoimen ja seurakunnan ohjaajista toimintaa toteuttava ohjaajaryhmä. Ryhmätoiminnan toteuttamisessa on pystytty hyödyntämään muissa hankekunnissa kehitettyjä ohjelmia, menetelmiä ja työtapoja.

Espoon Poijupuistossa on saatu mallinnettua ja kokeiltua seikkailukasvatukselliseen luontotoimintaan perustuva Perheiden toimintapäivä tukemaan nuorten ja perheiden kanssa tehtävää työtä.

8.1 Hankkeen keskeinen anti

Hankkeen perusteella vaikuttaa siltä, että hankkeen yhteistyökumppaneiden kokemus ryhmätoiminnan toteuttamisesta, työntekijöiden lisääntynyt menetelmäosaaminen, käytössä olevat mallit, ohjelmat ja työkalut sekä moniammatillisten paikallisten yhteistyökäytäntöjen rakentuminen ovat olennaisesti lisänneet yhteistyökuntien työntekijöiden valmiuksia ja motivoitumista toteuttaa jatkossakin ryhmätoimintaa. Hankkeessa toteutettujen ryhmien kokemusten perusteella ryhmätoimintamallia voidaan pitää lupaavana käytäntönä, jota kannattaa edelleen juurruttaa hankkeen yhteistyökuntiin sekä pyrkiä hyödyntämään laajemminkin.

Nuorten ryhmätoiminta on palvelu, joka voi varmistaa nuorille osallisuuden ja liittymisen kokemuksia, mahdollistaa sosiaalisten ja tunnetaitojen turvallisen harjoittelun sekä avun ja tuen saamisen elämänhallintaan. Ryhmätoiminnan avulla nuori voi ohjaajan tuella tunnistaa elämänhallintaansa suojaavia tekijöitä ja vahvuuksiaan. Kokemus ryhmätoiminnasta voi auttaa nuorta myös hakemaan ja ottamaan vastaan apua ja tukea, jolloin elämänhallintaa uhkaavat riskit voivat ehkäistyä tai vähentyä tai jäädä vaikutuksiltaan vähäisiksi.

Hankkeen tuloksekas toteuttaminen on vahvistanut KOTA ry:n mahdollisuuksia vaikuttaa merkittävästi lasten, nuorten ja perheiden kokemaan elämänhallintaan toimimalla innovatiivisena, luotettavana ja asiantuntevana yhteistyökumppanina tulevaisuudessa kehittämissä hankkeissa ja muussa hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävässä työssä.